

Toisen kielen taitajaksi kielikylpypäiväkodissa

Marjo Savijärvi

Selvitin syksyllä 2011 valmistuneessa väitöskirjassani, miten ryhmä 4-5-vuotiaita suomenkielisiä lapsia oppii ruotsia kielikylpypäiväkodissa. Tutkimustani varten seurasin yhden päiväkotiryhmän toimintaa videoimalla vuorovaikutusta säännöllisin väliajoin kahden ensimmäisen päiväkotivuoden ajan. Selvitin erityisesti oppimisen tapaa: sitä, miten lapset oppivat uutta kieltä päiväkodin arkisissa vuorovaikutustilanteissa. Kerron tässä kirjoituksessa lyhyesti tutkimukseni tuloksista muutamana aineistoesimerkin avulla.

Kielikylpy

Kielikylpymenetelmä, jota tutkimassani päiväkodissa käytetään, on Kanadassa kehitetty kielenopetusmetodi. Lyhyesti kuvailtuna kielikylvyssä on kyse siitä, että lasten kanssa toimivat aikuiset puhuvat kaikissa tilanteissa jotakin muuta kuin lasten ensikieltä. Kanadalaisen kielikylvyn olennainen piirre on lasten ensikielestä huolehtiminen. Kielikylpykieli on yleensä yhteisössä puhuttu kielellisen vähemmistön kieli, ja kielikylpyyn osallistuvat lapset taas puhuvat ensikielensä paikallista enemmistökieltä. Lasten ensikieli saa

siis tukea ympäröivästä yhteisöstä. Kielikylpykieli ei puolestaan jää pelkästään päiväkodissa tai koulussa puhutuksi kieleksi.

Lapset eivät osaa kielikylpykieltä aloittaessaan, vaan he oppivat sitä päiväkodin vuorovaikutuksessa. Opettajat kuitenkin ymmärtävät lasten ensikieltä, ja lapset saavat käyttää sitä vapaasti. He tulevat siis ymmärretyiksi, vaikka eivät aluksi ymmärrä aikuisten puhetta. Tässä suhteessa oppimistilanteet ovat perustavasti erilaisia kuin esimerkiksi Suomeen muuttaneilla maahanmuuttajalapsilla. Yhdessä päiväkotiryhmässä voi olla useiden eri äidinkielten puhujia, eivätkä opettajat ymmärrä kaikkien äidinkieliä.

Kielikylpypäiväkodissa lapset tulevat ymmärretyiksi ensikielellään. Tämän lisäksi opettajat ja vanhemmat voivat kommunikoida keskenään helposti. Vaikka opettajat puhuvat lapsille pelkästään ruotsia, he puhuvat suomea lasten vanhemmille. Vanhempien ei siis tarvitse osata ruotsia kommunikoidakseen opettajien kanssa. Esimerkiksi monietnisisissä ryhmissä opettajien ja vanhempien yhteydenpito voi olla vaikeaa, jos yhteistä kieltä ei ole. Ensikieli on tärkeä väline lapsille, koska he voivat sillä ilmaista itseään, mutta se on tärkeä väline myös opettajille, sillä he saavat tietää, mitä lasten mielessä liikkuu. Näytän tässä yhteydessä kielikylvyn alkuvaiheessa nauhoitetun keskustelukatkelman, josta ensikielen vuorovaikutusta ylläpitävä merkitys ilmenee erityisen hyvin.

Esimerkki 1: Barbi

Lea: mul on barbi
Ope: nå du har en barbie me lå:nga långa flåtor
no sinulla on barbi jolla on pitkät pitkät letit
Mallu: **mä en saa ikinä ottaa barbei mukaan**
Ope: men **vi måst prata me mamma**
meidän pitää puhua äidin kanssa
ja ska säga åt mamma att du får nog ta hit
minä sanon äidille että sinä saat kyllä ottaa tänne

Lea esittelee opettajalle barbiaan ja Mallu osallistuu kertomalla, ettei hän saa tuoda barbeja päiväkotiin. Hänen puheestaan voi päätellä, että hän kuitenkin haluaisi tuoda niitä. Opettaja lupaa puhua asiasta Mallun äidin kanssa. Vaikka Mallu ei tässä tilanteessa ymmärtäisi opettajan puhetta, hänen ilmaisemansa epäkohta tulee todennäköisesti ratkaistuksi, sillä opettaja ja vanhemmat voivat ratkaista sen yhdessä.

Kielen oppimisen kannalta yhteisesti ymmärretty ensikieli on merkittävä myös siksi, että opettajat voivat reagoida ymmärtäen lasten vuoroihin. Vaikka lapset eivät aluksi ymmärtäisi, mitä opettaja sanoo, opettaja ymmärtää millä tavalla lapset tulkitsevat hänen puhettaan. Tästä syystä hänellä on hyvät mahdollisuudet viedä vuorovaikutusta lapsille ymmärrettävään suuntaan.

Ensikieli oppimisen perustana

Kielikylvyn alkuvaiheessa lapset eivät ymmärrä eivätkä puhu ruotsia. He pystyvät kuitenkin osallistumaan päiväkodin arkeen ja toimimaan opettajan ohjeiden mukaan usein niin sujuvasti, että ensisilmäykseltä heidän kuvittelisi jo osaavan ruotsia. Vuorovaikutustilanteiden tarkempi tutkimus osoittaa kuitenkin, että alkuvaiheessa lapset tulkitsevat tilanteita – esimerkiksi sitä, mitä näkevät opettajan tekevän. Koska päiväkodin arki kytkeytyy pitkälti tilanteisiin, suuri osa vuorovaikutuksesta onkin ymmärrettävissä niiden perusteella. Tässä mielessä vuorovaikutus muistuttaa siis niitä tilanteita, joissa lapset oppivat ensikieltäänkin.

Kielikylpyä aloittavat nelivuotiaat ovat jo oppineet ensikieltään pitkälle. Ensikieliset keskustelut vievät

vuorovaikutusta myös sellaisiin sfääreihin, joissa puheena olevat asiat eivät ole pääteltävissä tilanteiden perusteella vaan on ymmärrettävä puhetta. Tällöin tulee näkyviin myös se, että lapset eivät ymmärrä, mitä opettaja sanoo.

Alkuvaiheessa näkyy niin ikään, että lapset päättelevät ruotsinkielisten sanojen merkityksiä jo osaamansa kielen eli suomen perusteella. Tämä tulee hyvin esiin seuraavasta esimerkistä. Opettaja on tarjoilemassa lapsille aamiaista. Jussi valitsee leipänsä päälle makkaraa ja opettaja tuo keskusteluun leikkeleen ruotsinkielisen nimen: *korv*. Tässä tapauksessa puheenalainen asia, makkara, on kaikkien nähtävillä. Se tulee myös nimetyksi molemmilla kielillä. Vaikka opettaja puhuukin pelkästään ruotsia, lapset tuovat keskusteluun suomenkielisen nimityksen.

Esimerkki 2: Aamupala

- Ope: korv, aha: dehär e korv
makkaraa, ahaa tämä on makkaraa
- Jussi: korpe
- Ope: vassågod jä korv
ole hyvä joo makkaraa
- Ulla: sehän on makkaraa
- Jussi: tää on makkaraa eikä korppua

- Ulla: ne ei ymmärrä mikä toi on
- Ulla: se on sitä makkaraa samaa makkaraa
- Meri: kyllähän aikuisen pitäis käsittää et se on makkaraa eikä korppua
korv kuulostaa ihan korpulta

Opettaja tarjoilee lapsille aamiaista ja nimeää tarjoilemiaan ruokalajeja ruotsiksi. Tämä on hänen keskeinen keinonsa opettaa toista kieltä: hän puhuu sitä tilanteissa, jotka ovat pitkälti ymmärrettäviä myös ei-sanallisin perustein.

Katkelmasta näkyy, että lapset tulkitsevat sanan *korv* suomenkieliseksi sanaksi *korppu*, joka muistuttaa äänteellisesti opettajan käyttämää ruotsinkielistä sanaa. Olennaista on myös se, että lapset vievät vuorovaikutusta eteenpäin yhdessä, vaikka nostavatkin eri asioita fokukseen. Jussi toistaa opettajan käyttämän sanan. Ulla nostaa esiin sanan ja tarkoitteen välisen suhteen ja ilmaisee, että kyseessä on sama makkara, vaikka sitä kutsutaankin eri nimityksellä. Hänen vuoronsa vihjaa myös, että opettajalla olisi tässä tilanteessa ymmärtämisongelma.

Meri vetää edellä sanottua yhteen: hän jatkaa Ullan ja Jussin esiin nostamia teemoja ja esittää lopuksi selityksen: *korv* ja *korppu* kuulostavat samalta. Hän pystyy siis jo nelivuotiaana vertailemaan kieliä toisiinsa. Koska vertailu tehdään lasten jo osaamalla kielellä, suomeksi, kaikki tilanteessa läsnä olevat lapset voivat ymmärtää sen. Voidaan perustellusti sanoa, että lapset oppivat toista kieltä yhdessä ja he saavat yhdessä opettajan puheesta enemmän irti kuin kukaan heistä saisi yksinään.

Lapset esiintyvät tässä tietävinä osapuolina ja liittoutuvat keskenään. He leikittelevät opettajan tietämättömyydellä, ja heillä näyttää myös olevan hauskaa. Tilanne lieneekin lasten näkökulmasta huomattavasti vähemmän stressaava kuin sellainen, jossa he eivät voisi jakaa kokemuksiaan toistensa kanssa.

Opettajan puheesta omaksi puheeksi

Edeltävässä esimerkissä lapset nostivat opettajan ruotsinkielisen ilmauksen fokukseen. Valtaosa vuorovaikutuksesta sujuu kuitenkin ilman että osallistujat kiinnittäisivät huomiotaan kieleen.

Kielikylpypäiväkodissa tapahtuva toisen kielen oppiminen näyttääkin etenevän huomaamatta. Opettaja osallistuu vuorovaikutukseen ruotsiksi, ja lapset alkavat vähitellen poimia häneltä kuulemiaan ilmauksia omaan käyttöönsä, esimerkiksi näin:

Esimerkki 3: paljon sylt

Ope: men lite **sylt** sen också när du har lite gröt
mutta vähän hilloa sitten myös Jussi kun sinulla on vähän puuroa
Santtu: mä haluan paljon **sylt**

Opettaja ohjeistaa Jussia ottamaan vähän hilloa, sillä tämä on ottanut vain vähän puuroa. Jussin vieressä istuva Santtu ilmoittaa haluavansa paljon hilloa. Vaikka hänen vuoronsa on muilta osin suomea, hän käyttää hillosta samaa nimitystä kuin opettaja: ruotsinkielistä sanaa *sylt*.

Edellinen keskustelukatkelma on nauhoitettu kolmen kuukauden kuluttua kielikylvyn alkamisesta. Koko ensimmäisen vuoden ajan lapset puhuvat enimmäkseen suomea, vaikka poimivatkin puheeseensa yksittäisiä ruotsinkielisiä ilmauksia edellä kuvatulla tavalla. Toisena vuonna he käyttävät kuitenkin paljon myös sellaista ruotsia, jota eivät kuule välittömästi edeltä. Seuraavasta keskustelukatkelmasta näkyy, että Lea ja Anu muotoilevat vuoronsa ruotsiksi käyttämällä sekä edellä kuulemaansa että lisäämällä jotakin omaa. Keskustelu alkaa, kun opettaja kysyy, haluaako Mallu tulla leipomaan. Mallu ei tule, mutta Anu ja Lea ilmaisevat halukkuutensa. Molemmat käyttävät opettajalta kuulemaansa ilmausta *komma å baka* ´tulla leipomaan´.

Esimerkki 4: komma å baka

Ope: står Mallu i kö för att **komma å baka**
jonottaako Mallu leipomaan
Anu: ja vill **komma å baka**.
minä haluan tulla leipomaan
Ope: jo du får komma som nästa Anu
joo saat tulla seuraavaksi Anu
Lea: **ja vill också komma å baka**
minä haluan myös tulla leipomaan

Vaikka suomen kielen käyttö on tutkimassani ryhmässä hyväksyttyä myös toisena vuonna, lapset ilmaisevat tässä tahtonsa ruotsiksi. Ruotsiksi osallistuminen osoittaa, että he hallitsevat ruotsia riittävän hyvin ilmaistakseen itseään tilanteeseen sopivalla tavalla. Lapset muotoilevat vuoronsa pitkälti edellä sanotun varaan. Tässä mielessä voidaan ajatella, että ruotsiksi osallistuminen on jopa helpompaa kuin saman ilmaiseminen suomeksi. Suomeksi osallistuminen edellyttäisi edellä sanotun kääntämistä suomeksi.

Oppiminen päiväkodin arkivuorovaikutuksessa

Tutkimukseni perusteella kielikylpypäiväkodin arkivuorovaikutuksessa tapahtuva kielen oppiminen perustuu siihen, että toista kieltä puhuva opettaja tuo keskusteluun ilmauksia, joita lapset alkavat huomaamattaan poimia omaan puheeseensa. Oppiminen perustuu siis samoihin mekanismeihin kuin arkivuorovaikutus yleensä. Arkikeskustelussakin puheenvuorot ovat perustavasti kytköksissä toisiinsa; puhujat käyttävät edellä sanottua uudestaan, vaikka lisäävät yleensä myös jotakin omaa.

Opettajan puhe kytkeytyy alusta asti tilanteisiin, jotka ovat ymmärrettäviä pitkälti ei-sanallisin perustein. Opettaja myös huolehtii siitä, että hänen puheensa tulee ymmärretyksi. Koska opettaja ymmärtää lasten

puhetta, hän voi muotoilla omia vuorojaan lasten vuoroihin sopivaksi. Hän voi siis reagoida ymmärtäen lasten puheeseen silloinkin, kun lapset eivät vielä ymmärrä hänen puhettaan.

Kielikylpyryhmässä lapset voivat kommunikoida vapaasti keskenään ensikielellään. Koska he myös aloittavat yhtä aikaa, he oppivat toista kieltä olennaisesti yhdessä. Toisen kielen oppiminen nivoutuu osaksi päiväkodin arkitoimintaa ja se näyttäisi tapahtuvan pitkälti huomaamatta.

Kirjoittaja työskentelee Helsingin yliopistossa tutkijana.

Artikkeli perustuu kirjoittajan väitöskirjaan (2011) Yhteisestä toiminnasta yhteiseen kieleen. Keskustelunanalyttinen tutkimus toisen kielen oppimisesta kielikylpypäiväkodin arkitilanteissa.
<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-10-7309-0>